

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

✻ X O X ✻

Ankomne äro William Robertson ifrån Laim med
Barlast, Georg Hay och Hugh Orr ifrån Lich med dito,
William Goldbeck ifrån Kofstock med dito, James Bro-
die ifrån KirKaldy med Stenkof, och Richard Har-
riffon ifrån NewCastel med dito och Of.

Andteligen är Spådomen om infbrande Gräften fullbordad, och
kan för sin caritet beses wid östra Hamnen norr om Torget.

Småfäker.

Jag blef för några dagar sen
Af häftig kärlek ganska swager:
Jag blefna samt blef matt och mager;
En foten tårde mårge och ben.
Min Pelle såg med sorg den smårta,
Som satte an båd Kropp och Sjal;
Han såg och märkte ganska wål
Det onda, som war i mit hjerta.
Han sade: Herre, jag kan se,
Ert hjerta lär för någon brinna;
Wil J den Fönas hjerta winna;
Så bör J mer än hjertat ge.
Nu tänder lapri Flickans låga;
Jag såg för några dar et troll
Bli gifter för en Parasol:
Mig tycks J bör en Solfjår wåga.
Du talar, Pelle, som en narr;
Den Flickan som så illa wäljer,
At hon för dylikt fram sig säljer,
Lär utan twifwel häfwa starr.
Jag älskar Jris för Desz seber,
Och skulle hon mig häfwa kär;
Så är det ej för Föna klår,
Ell' någon annan lånter heder.

N:o 31.

Götheborgska Sagasinet.

Den 30 Julii 1759.

Förfättning af Warbergs-Historien, eller om
Stadens ålder, och gamle Bopålar.

Om Warbergs ålder är en djup tyfhet hos alle
Hådateknare: men at Staden och Slottet är mycket
gammalt, har ingen twiflat. Kong Håkan Månsson
i Norge stänkte Warberg, och hela Norra Halland,
at sin tilkommande Måg, Hårtig Erik Månsson, en
Broder af Birger, Konung i Sverige. Som detta
skedde år 1305, får man med all säkerhet gå fram i
öfvertonde hundra-talet, och kanske längre, innan man
tråffar Stadens ålder. Wån icke Arke-Bisshop Eschil,
som anlagt Us-Kloster, lemmat genom Eschilste Sa-
len på Slottet säkra wedermålen af någon anläggning?
Han har ju antingen bygt up, eller förbättrat honom,
eller åtminstone bodt under sina resor til Us-Kloster i
den samme. Hwarföre, som han lefde midt i tolfte
hundra-talet, och namnet på Salen gör mindre san-
noslikt, at hela Slottet blifwet af Eschil grundat; tor-
de mången utan farhåga wandra in i det 11 århun-
drader. Men jag stadnar helre wid Eschil, ty det är
omist, om icke Salen och den bomstrie Kamaren ut-
gjort hela Fästningen i gamla tider. Länsmannen,
Herr Petter Schulz i Fjärås, äger annars en obegri-
pelig ren och gammal Bok på Danska, som tydeli-
gen

gen utfätter åretalet, då Slottet alraförst anlades. Hittills har jag ej waret nog lyklig, at få del af dessa wigtiga sanningar: men wäntar med alraförsta. De dröfweligt, om denne Namnlöse Författare woro stå betyhdande med en annan Storljugare, ur hwilken följande härliga uppenbarelse för oss insöres. Truid, en frunde Domare öfwer de hemma blifne Jutbar, en märkeligen wis och förståndig Herre, och tillika tapper Krigsman, wänlade sig på det högsta, at besöka Nuland. Hågad för Ridderliga spel, anfåg han wapen och krigsrustningar för sin förnämsta rikedom och liggande få. Denne lät bygga 3 Wägar och Rustkammrar til Gränsefästningar. Uti Cimbriska landet Wjeland eller Jutland upfattes en Ware och wärn emell Angeländares, Skottars och Frisers inbrott. Uti Skotland och på södra strandbacken, upbyggdes en Ware eller Warding, at uteslänga de Dborriter, Swardaner, Sachser, och Angrivarier. Denne Ware blef sedan af Slottet kallad Wardingsborg. Tredje Fästningen anlade Han uti Halland emot sjön, som sedan förberget är nämnd och kallad Warberg, emedan han skulle på alla sidor Ware och bewaka landet för fiendernas infall. Här lät han och inlägga Wapen och Krigsgewär, at uti fredliga tider Waris och gömas. På fringliggande backar och berg hade han bål, som än kallas Wägar, dem Krigsfolket och Wäktarne använde, til et teken at fienden infallet: då hwar stridbar Man, måtte wid förlust af lif och egendom, infinna sig wid Wägen, och förswara sig med wapen. Denne Truid regerade i 30 år, och dog 639 år efter Syndafloeden. Boken, hwarutur detta utdrag är taget, har ingen människja, utan en Dansk Anonym

mus Kristwet. Hon gör Warbergiska Fästningen, med lögn och alt, öfwer 3460 år gammal. Af denna Sladder-Historien har utan twifwel ordspråket kommet, som förre lands-Kamereraren i Halmstad brukat. När Han spordes om Warbergs ålder, swarade Han altid: Det har stådt ifrån Syndafloeden.

Om Warbergs äldre Bopålar.

Efter en almån sägen, står nu Staden på femte stället. På första platsen, nämligen en half mil sunnan Warberg, ut med hafwet, skal gamle Köpstad stå. Aldren och tiden hafwa redan utplånat alla minnesmärken efter honom; ja en tufwig och mofsig utmark öfwertalar mig snarare, at utmönstra, än sätta gamle Köpstad på detta ställe. Men sagan är alt för almån, och Historien stämmer oförlitneligen, i Richardsoniska tycket, s. 48. Denne Hallänske Häfdatelnare tror, at Warum, som omtalas i Walde-mariska Jordeboken, waret Warberg eller gamle Köpstad. Kan jag förgåta den wakra sagan, som Dlof Tryggwasson lemmat efter sig? Thrandur, en Man ifrån Färðarne, for söder åt Dannemark, och kom på Hallejri (det är Halland) om sommaren, hwar mycket folk war, som kommet Nordan wid påstående Marknad. Och då rådde öfweret Dannemark Harald Blåtand. Om nu Gamle Köpstad waret Marknadplatsen, räknas Warbergs ålder från Tionde Hundratalet. Den andre platsen, på hwilken Staden efter utseende stådt, är Gamle Bys, gårde; och låter Warberg ej hetat Gamle Bn, innan Nyby kommet up, då qwarlesworna af förra härligheten, och den upwäxande Phoenix, gifwet anledning, at med mofatta namn utmärka

märka och skilja staden ifrån Bondebyen. Somliga tro, at Gamle By aldrig waret annat än en Förstad åt Nyby; men det blef han, sedan Nyby uppkommet. Somliga hålla Nyby för äldre än Gamle-by, men förläggas af hufswa Namnen. Denne Stad eller Förstad, som hetat Landsfast, hade sin egen Kyrka, hwarefter minnesmärken synas: troligt, at det waret en Korskyrka. När Gamle Köpstad blifwet med Gamle By förbytt, är omögeligt at weta. Som platsen utom staden tjent oförlitneligen Skojare och Köpare på en Marknad, så tyckes Landsfast eller Gamle By waret lägligare för Sjöfart: och på detta ställe låro förmodeligen de älfte Warbergiske Handlingar, som Historien wet, blifwet afsjorda. Öster ifrån Gamle By, eller på öfre änden deraf, äro spisar under sandbackarne fundne. Detta jordtecken witnar, huru Flötsanden rasar här på orten. Mot wattunginifningen kunna inga slutfatser här af dragas, emedan spisarne så wäl om Hufen stådt högt öfwer Wattu-horizonten.

En Hjerdingas wäg och något mer hit om Gamle By har Nyby stådt, och waret befäst. Efter all liknelse war det ingen liten Stad, hwartil säkerheten, som murar och wallar lofwade, utan twifwel bidraget. Som Herr Assessor Richardson afritat Nyby, sträcker han sig ej utom Kollstorps å, hwilken på ena sidan försvarat Staden. Men andre påstå med mycken sannolikhet, at han råft hela wägen ut til södra led, eller til lasse wid leet, som residrar en hjerdebels mil hit om Warberg. En stensatt gata möter ju wid Rynge linge-krogen, och följer de Resande hela hjerdingasvägen öfwer Ladugårdsängen. Stenen är wäl i senare tider flyttad til någon del åt sidorna på landsvägen, och

och med berömlig flit samlad i nyttiga gårdsgrändar: och finnas tydeliga wedermålen af stensättningen, hwilken är enahanda hela wägen igenom, så wäl på ången, som wid Ladugården Lindhof. Man ser ej, til hwad ändemål desse stenar blifwet på twänne sidor om wägen samlade, om icke för beqwämligare fart. Äfwen war ej innestångd, innan Herr Borgmästaren Pihlson arrenderade Ladugården: är då troligt, at ången waret på Drauerka wiset Ristad i 2 delar? Och at nyare Hushållare låtet stengården förfalla? Detta sednare är wäl mindre troligt, än mögeligt. In om stengatan gådt utom staden, liksom i Götheborg? Ingen bör påstå, at Huswudstaden i Götha Rike råcker til galgen, emedan den stensatte wägen sträcker sig dit och icke längre. Annu mer: Om Nyby råkte til leet, huru war då Staden befäst öfweralt? Inga rudera synas til grafwar och wallar, mer än på norra sidan. Hwad wil jag swara? Kanste Nyby waret allena befäst åt Swenska, det är, at den fiendeliga gränsen. Stengatan, som är bewislig, witnar ej säkert om Nybys storlek: men som Staden hört under Hansförbundet, och öfwer 20 Spanjesarare lupet in i Nyby, efter en gammal sägen; så blifwer det ändteligen troligt, at Staden waret snarare stor än liten: Och då rymmes han ej innom Richardsonska gränsskinnaden. När Spanjesararne lupet up genom hamnen til Nyby, måtte watnet gådt ansenligen högre. Man rider nu för tiden öfwer til Getterön, och wägen i det wata kallas Dawadet. Annu höres en saga bland Almogen, at Djupet, i hwilket Fartygen summet, waret ifrån broen ån igenom och neder i hamnen befäst och underhållet med palisader. Ifrån sörsidan har Slottet försvarat denne

denne Staden; men de kutor, som faller öfwer honom ifrån Trönninge-berg, öfter om Nyby belågua, vittna tydeligen om den tidens usla Fortification.

Alla minnesmärken wid Nyby äro nu mest af tidens nas omskiften utplånade. Där kyrkan stådt, är nu et Fåhus, och triswes Bostäpen wäl på desse til wärd behof använde grunder. Munken, eller Tornet på Munkke-kyrkan, war i mannaminne synlig öfter om Ladugården. Ruderer efter wallar och en dubbel graf på Norra sidan äro nu de endaste qwarlesmor efter Nybys förra härlighet. Grassstenen, som låg wid vägen, och utwiste åretalet 1517, med et Sköldemärke, blef år 1757 flyttad i en gårdsgård, och gör större uppbyggelse i Husshållningen, än Historien, sedan Herr Borgmästaren Pihlson anlagt en wacker Humlegård, under Nyby af några lador. Om Ladugården Lindhof, som höwer under Lindberga Soken, får jag framdeles med större uplysning utlåta mig: äfwen om Nybys belägringar och eröfvingar, med flera märkwärdiga händelser, som därstädes tilldraget sig. Det berättas, at Nyby blifwet upbrändt af Ängeländare: owist hwad tid. När Staden sjerde gängen flyttades, anlades han på de så kallade Platsarne: där han, som närmast intil Slottet belägen, troddes winna större säkerhet. Han låg då öfvernefeligen högt, och hade den fönnaste utsigt at Rätttegat: men litet lugn af Slottet. Fienden kunde snarare betjena sig af staden, som et bröstvärn, emot fästningen, hwarföre han måtte flyttas ifrån Slottet år 1666. Wet man med wisshet åretalet, när Staden bygdes på Platsarne? Ur Stadens Handlingar och privilegier fås ingen widare underrättelse om denna anbring, än den R. Christian den Sjerdes Bref af den 5 Maj

Maj 1615 til Commendanten Gyllenstjerna medförer. Ländsmannen, heter det, skal upbygga en Byråta, murad mellan stänger, det är af Korswerk: och Rådhus af Korswerk, i ställe för det förra, som nedbröts i Fejden förut: item en Skepsbro i hamnen, neder om Slottet. Staden njute Fåladen, som hört under Slottet, och Gamle By: doch undantages Kolhagen och Sijkedammen. Nybys Fålad och Jordfänere tages i stället, och göres häraf en Ladugård at Slottet. Borgarne bekomme jord til Kålhagar och afwel, så mycket som hwardera ägt i Nyby. Bönderne wid Gamleby njute sina hus, Ländsmannen gifwe dem igen deras fäste eller stadsfel. Timber hemtes från Elfsborg eller Bohus. Lindberg och Torpa blifwe Annexer til Staden. Hospitallet njute sin Tionde. Grassstenen har intet at säga; men bewistigt är af Kongabrefwet och andras goda witsord, at Nyby gådt under år 1613, och at Warberg år 1617 börjat lysa på Platsarne: där det ej stadt öfwer 50 år, så wida en wåeld år 1666 den 12 Aug. ödelade det samma, sedan det 8 år förut blifwet en Svensk Handelsstad. Efter Kyrkan på Platsarne synas Ruderer, och likaså efter Kyrkogården, på hwilken Soldater, som dö på Fästningen, än begrafwas. Som Kyrkan waret ganfka liten, så sluter man, at Folkhopen waret den tiden mindre än nu. Man gifser med sannolikhet, at Staden ej hetat Warberg, innan han flyttades up til Slottet, hwilket egenteligen tillägnat sig det namnet. Från Platsarne kan jag med all lätthet swinga mig dit.

Om

Om Warbergiska Slottet.

At detta står på en klippa, synes ögonfentligen: men om där förut brunnet en Wårdkase, kan ej med wissighet sägas, ehuru belägenheten därtill wäret tjenligare, än wid Blåshammar, det är Gamla Warberg (a) eller på Kamne-liar. Om Slottets alder och foundation har ingen dödelig minsta ord at wita: Utdraget ur Daniska Boken, som hwarfen har Tittel, åretal eller Författare, och desutan låter orimmeligt, är en nullitet i Historien. Under Påfwedömet har det åtminstone någon tid wäret lundisste Arkebiskoparne tillhörigt, och haft under sig Getterön, tillika med Wäskops-hagen i Wäro Soken belägen, hwarifrån Prälaterne samlat foder til sine Hofmäns eller Ryttares hästar. Sjelfwa Fästningen, som är til sina Wärf antenligen gammal och urmodig, har makalösa Souterrainer, hwaribland i synnerhet märkes den konstige, och sålhynte Snäcke-gången til Kockenborg, hwilken är så beqwäm, at man med Canonerne på Laveterne kan up- och nedfara. Kockenborg är et Hwalf, hwilket går djupt under jorden; man åker dit omkring en grundmurad, och med många gluggar lysande, öppen och ihålig Pelare, som kallas lyktan, emedan han släpper in dagen, och uplyser hele gången.

(a) Anmärkning.

Wester om lilla Blåshammar, i Lindberga Soken en half mil Norr om Warberg, är et berg, hwilket heter gamla Warberg; emedan Wårdkasan stådt i gamla tider därstädes. I Kamne-liar har stådt en dylik i manna-minne: folk höllo wakt om Wårdkasan och tände eld på honom wid fiendeliga infall.

Hwad Nytt i Staden?

den 30 Julii 1759.

Kundgörelser.

Kongl. Amiralitets Collegium har hetsändt åtskilliga behörigen inbundna Exemplar af Herr Commandeur-Capitainen och Riddaren Carl Fried. von Hauswolffs Navigations Bok, som föreställer de första och lättaste grunder af Mathematiquen, jämte nödiga Reglor, Figurer och Tabeller, hwilka uti Practiquen brukliga äro, med tillstånd at försälja de öfwerflutande Exemplar, som af Amiralitets Staten icke inlösas, til 6 Dal. 16 öre S:mt hwarbera; Detta warder härigenom dem til underrättelse lemnat, som åstunda samma Navigations Bok. Exemplaren kunna beses och erhållas hos Bokhållaren Sperling på Amiralitets Hwarfvet.

En sulkomlig Silfwer-Plat de Menage, af 500 lods ungefärliga wigt, är til salu, och kan beses hos Dalgrens Enka på stora Hamnegatan.

En Frelse-Inspector, som förstår landhushållningen, enligt åtskilligas medbragta Witsord, åstundar Tienst håromkring. Om Personen sås närmare underrättelse uti Engstriswarens Åkermans hus.

Åfledne Snickare-Albermannen Lars Anderssons Hus, på Kronhus-gatan beläget, med Guld, Silfwer, Len, Kopper, Messing, Malm, Bläck och Järn-saker, jämte Sång- och linkläder, utom Snickare-werktyg och flera Husgerådsfater, kommer i morgon til den mestbjudande at försäljas.

Den